

คัมภีร์ใบลานล้านนากันท์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียร จังหวัดน่าน:
การปริวรรต การแปล และการเปรียบเทียบ
The Lanna Palm-Leaf Manuscripts in Maharaj Kantha
of Wat Mongkol and Wat Montien in Nan Province:
Transliteration, Translation and Comparison

พระพงษ์สิทธิ์ ปณญาทีโป*

Phra Pongsit Paññateepo

เชษฐ นิมมาทพัฒน์**

Chet Nimmataphat

พระชัยชนะ อคคปญโญ นราศรี***

Phra Chaichana Aggapañño Narasri

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Campus, Thailand

Email: Chaichananarasri@gmail.com

Email: nm_ch21@hotmail.com

Received: August 06, 2025

Revised: September 02, 2025

Accepted: September 08, 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ (๑) เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ใบลานล้านนากันท์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน (๒) เพื่อปริวรรตและแปลคัมภีร์ใบลานล้านนากันท์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน (๓) เพื่อเปรียบเทียบคัมภีร์ใบลานล้านนากันท์มหาราช

* พระพงษ์สิทธิ์ ปณญาทีโป Phra Pongsit Paññateepo นิสิตปริญญาโท พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ Master's degree student in the Degree of Master of Arts (Buddhism) Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Campus

** นายเชษฐ นิมมาทพัฒน์ Mr.Chet Nimmantphathn อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ The thesis adviser Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Campus

*** ดร.ชำนาญ เกิดช่อ Dr.Chamnarn Kerdchor อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครน่าน เฉลิมพระเกียรติฯ The thesis adviser Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Nan Campus

ฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคัมภีร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการพรรณนาเนื้อหา

ผลการศึกษวิจัยพบว่า (๑) คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคล ไม่ปรากฏชื่อผู้จารจารเมื่อ จ.ศ. ๑๒๘๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๖๔ มีอายุได้ ๑๐๒ ปี หน้าลาน ๕ กว้าง ๕ เซนติเมตร ยาว ๕๔ เซนติเมตร หนา ๑.๕ เซนติเมตร มี ๑๙ ใบลาน ๓๘ หน้าลาน คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมณเฑียร ผู้จารชื่อพระชัย (ตุ้ยชัย) จารเมื่อ จ.ศ. ๑๑๙๙ ตรงกับ พ.ศ.๒๓๘๐ มีอายุได้ ๑๘๖ ปี หน้าลาน ๔ กว้าง ๔.๕ เซนติเมตร ยาว ๕๑ เซนติเมตร หนา ๑.๕ เซนติเมตร มี ๑๙ ใบลาน ๔๐ หน้าลาน (๒) คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคล มีต้นฉบับใบลานจำนวน ๓๘ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๓๕ หน้า คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมณเฑียร มีต้นฉบับใบลานจำนวน ๓๘ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๓๓ หน้า (๓) ผลการเปรียบเทียบคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียร ในประเด็น ๔ ด้าน คือ (๑) ด้านรูปลักษณ์และการนำไปใช้ ฉบับวัดมงคล มีตัวอักษรสวยงาม อ่านง่ายเข้าใจง่าย ฉบับวัดมณเฑียร มีตัวอักษรไม่ค่อยสวยงาม ทั้งสองฉบับถูกเก็บไว้ในตู้ธรรมไม่ค่อยได้นำมาใช้ในการเทศน์ (๒) ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก ทั้งสองฉบับมีบทเทศไม่เหมือนกัน คือ ฉบับวัดมงคล ขึ้นต้นด้วยคำว่า โพธิสโต จ มหที จ สโมทมานา ตามด้วยเนื้อเรื่อง ส่วนฉบับวัดมณเฑียร ขึ้นต้นด้วยคำว่า นโม ตสส ภควโต อารหโต ตามด้วยเนื้อเรื่อง (๓) ด้านหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์คล้ายกัน คือ หลักขราวาสธรรม ๔ หลักสังคหัตถ์ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ และหลักกตัญญูกตเวที และ (๔) ด้านสรรพนาคติในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีสรรพนาคติ ๔ รส คือ (๑) เสาวรจนี (บทชมโถม) (๒) พิโรธวาทัง (บทตัดพ้อ) (๓) สัลลาปังคพิไสย (บทโศก) (๔) นารีปราโมทย์ (บทเกี้ยว ไอ้โสม)

คำสำคัญ: การปริวรรต; การเปรียบเทียบ; กัณฑ์มหाराช

Abstract

The purpose of this article was to present The objectives of this thesis were: (1) to study the history of the Lanna palm-leaf manuscripts in Maharat Kantha of Wat Mongkol and Wat Montien in Nan Province; (2) to transliterate and translate of the Lanna palm-leaf manuscripts in Maharat Kantha of Wat Mongkol and Wat Montien in Nan Province; and (3) to compare of the Lanna palm-leaf manuscripts in Maharat Kantha of Wat Mongkol and Wat Montien in Nan Province. This was a scriptural research, analyzing data by describing the content.

The results of the research study found that: The Lanna palm-leaf manuscript in Maharat Kantha of Wat Mongkol had no scribe, was written in C.S. 1283, corresponding to B.E. 2464, and was 102 years old. The palm-leaf manuscript was 5 centimeters wide, 5 centimeters long, and 1.5 centimeters thick. There were 19 palm-leaf manuscripts and 38 palm-leaf manuscripts. The inscriber of the Lanna palm-leaf manuscript in Maharat Kantha of Wat Montien was Phra Chai (Tuchai). He inscribed it in C.S. 1199, corresponding to B.E. 2380, at the age of 186. The front was 4 cm wide, 4.5 cm long, 51 cm thick, and has 19 palm leaves, 40 palm pages. The Lanna palm-leaf manuscript in Maharat Kantha of Wat Mongkol edition had 38 original palm-leaf pages, 35 pages transliterated and translated. The Lanna palm-leaf manuscript in Maharat Kantha of Wat Montien edition had 38 original palm leaf pages, 33 pages transliterated and translated. The results of the comparison of the Lanna palm leaf manuscript in Maharat Kantha of Wat Mongkol edition and Wat Montien edition in 4 aspects: (1) in terms of appearance and use, the Wat Mongkol edition had beautiful letters, easy to read and understand. The Wat Montien edition had letters that were not very beautiful. Both editions were kept in the Dharma cabinet and were not often used in sermons. (2) in terms of structure and main content, the two versions had different Udesa. That was, the Wat Mongkol version began with the words “Podhissatto ca matti ca samodamana” followed by the story. The Wat Montien version began with the words “Namotassa Bhagavato Arahato” followed by the story. (3) In terms of the principles of Dhamma embedded in both scriptures, the principles of Dhamma embedded in both scriptures were similar, namely the Four Principles of Laypeople, the Four Principles of Socialization, the Four Divine Abodes, and the Principle of Gratitude. (4) In terms of the literary taste, the two scriptures had four literary tastes, namely: (1) Saowarajani (verse of admiration), (2) Pirodhavadang (verse of reproach), (3) Sallapangkaphisai (verse of sadness), and (4) Nari Pramote (verse of courtship)

Keywords: Transliteration; Comparison; Maharaj Kantha

บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำคัญของประเทศไทย ด้วยเป็น ๑ ใน ๓ สถาบันหลักของชาติไทย เผยแผ่เข้ามาสู่ดินแดนล้านนาครั้งแรกเมื่อพระนางจามเทวีย้ายจากแคว้นละโว้สู่แคว้น ทริภุญชัย เมื่อ พ.ศ. ๑๒๒๖ โดยพระนางได้ทรงนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ผู้มีความรู้ในพระไตรปิฎกมาด้วย ๕๐๐ รูป^๑ พระพุทธศาสนานิกายเถรวาทได้เจริญรุ่งเรืองในแคว้นทริภุญชัย ทำให้อาณาจักรล้านนาระยะแรกเริ่ม นับถือพระพุทธศาสนานิกายนี้และรู้จักกันในชื่อวานิกายพื้นเมืองเดิม^๒ ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราช ภิกษุชาวล้านนามีความเชี่ยวชาญในด้านภาษาบาลีและมีความรู้แตกฉานในพระไตรปิฎก อีกทั้งยังมีการเข้าศึกษาพระปริยัติธรรมอย่างลึกซึ้ง ได้เกิดการทำสังคายนาพระไตรปิฎกขึ้นที่วัดมหาโพธาราม (วัดเจ็ดยอด) ในปี พ.ศ. ๒๐๒๐ การทำสังคายนาพระไตรปิฎก ครั้งที่ ๘ ของโลกและครั้งแรกในประเทศไทย พระไตรปิฎกฉบับที่ชำระในสมัยพญาติโลกราช บันทึกลงในใบลาน ถือเป็นหลักปฏิบัติของภิกษุณีกรายต่าง ๆ ในล้านนาสืบต่อกันมา^๓ เอกสารใบลานธรรมชาดกใบลานธรรมกรรมวาจา ธรรมพระวินัย ธรรมพระสุตันตะ ธรรมพระอภิธรรม ธรรมมหาวิบาก ธรรมมหามูลนิพพาน ตำรายา และประวัติศาสตร์ของจังหวัดน่านที่อยู่ในพิพิธภัณฑสถาน วัดพระเกิดตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน และตามวัดต่าง ๆ ในภาคเหนือกว่า ๕๐๐ วัด แต่พบว่า มหาเวสสันดรชาดก^๔ มีมากกว่าคัมภีร์พระพุทธศาสนาอื่น ๆ มีผู้แปลแต่ง คือการแปลวรรณกรรมจากภาษาบาลีมาเป็นภาษาไทยและมีการแต่งเพิ่มรายละเอียดต่าง ๆ เข้าไปให้เข้ากับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยนั้นด้วย เป็นสำนวนต่าง ๆ มากมายหลายประการ โดยเรื่องมหาชาตินี้แต่ละสำนวนมีเนื้อหามีความสั้นความยาวแตกต่างกัน ชาวล้านนารู้จักในชื่อมหาเวสสันดรชาดกหรือธรรมมหาเวสสันดรชาดก ซึ่งนิยมแต่งสร้างถวายให้ไว้กับวัด การแต่งเรื่องมหาเวสสันดรชาดกเน้นภาษาพื้นบ้านโดยผู้ประพันธ์ได้เรียบเรียงในลักษณะของความเรียงและร้อยกรองฟังแล้วเข้าใจง่ายอ่านง่าย ในเนื้อเรื่องได้กล่าวถึงพระเวสสันดร บำเพ็ญทานบารมีและพระนางมัทรีมีความรักต่อบุตรีธิดาทั้งสองพระองค์คือเจ้าชาลีและนางกัณหา ปู่พระยาสุญชัย ย่าผู้สติ ทั้งหกพระองค์มีบทบาทแตกต่างกันไป ที่สำคัญยังแฝงไปด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและภูมิปัญญาของชาวล้านนาอย่างเห็นได้ชัดจน^๕

^๑ อุดม รุ่งเรืองศรี, *วรรณกรรมล้านนา*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๘๗.

^๒ สุรพล ดำริห์กุล, *ล้านนาลึกลับลึกลับสังคมและวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: มรดกไทย, ๒๕๔๒), หน้า ๑๕๖.

^๓ สวัสดิ์ อ่องสกุล, *ประวัติศาสตร์ล้านนา*, (กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๒.

^๔ *ดูรายละเอียดใน* ขุ.ชา. (ไทย) ๒๘/๔๔๗-๕๖๐/๑๖๕๕-๒๔๔๐.

^๕ สิงชะ วรรณสัย, *ปริทัศน์วรรณคดีล้านนาไทย*, (เชียงใหม่: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๓), หน้า ๒๙-๓๐.

มหาเวสสันดรของชาวล้านนา มีการเทศน์ออกเสียงและทำนองลีลาคล้ายคลึงกับภาคกลาง แม้ภาษาจะแตกต่างกันบ้าง ก็พอสันนิษฐานได้ว่ามาจากแหล่งเดียวกัน ชาวภาคกลาง หรือ ชาวล้านนา ใครจะเป็นผู้ริเริ่มตกแต่งให้มีขึ้นครั้งแรก เพราะภาคกลางก็ดี ภาคเหนือก็ดี มีธรรมเนียมหาชาติทำนองมานมนานเช่นกัน ภาคอีสานของประเทศไทย ประเทศลาว และรัฐฉานประเทศเมียนมาร์ มีการจัดงานที่ยิ่งใหญ่และอลังการมาก มีประเพณีเทศน์มหาชาติเหมือนกับภาคเหนือ ซึ่งเสียงการเทศน์ ทำนองลีลาตลอดจนตัวหนังสือภาษาล้านนามีความคล้ายคลึงกันมาก เช่น อักษรระ พยัญชนะ ตัวสะกด ภาษาล้านนาเกือบจะเหมือนกันทีเดียว^๖ ซึ่งแต่ละที่จะเรียกชื่อต่างกันไป อย่างภาคอีสานจะเรียกว่า บุญผะเหวด หรือที่เรียกกันโดยทั่วไปว่า บุญมหาชาติ เป็นประเพณีบุญตามฮีตสิบสองของชาวอีสาน แต่ถ้าถือเป็นเรื่องทานก็เป็นประเพณีการบริจาคทานครั้งยิ่งใหญ่ คืองานมหากุศล ให้รำลึกถึงการบำเพ็ญบุญ คือ ความดีที่ยิ่งใหญ่อันมีการสละความเห็นแก่ตัว เพื่อผลประโยชน์สุขอันไพศาลของมวลมนุษยชาติ ในตำนานฮีตสิบสองได้กล่าวถึงการทำบุญผะเหวด ไว้ว่า “ฮอดเดือนสี่ ให้พากันเก็บ ดอกจาน สานบั้งไม้เสียบดอกจิก” ก็พอจะอนุมานได้ถึงสภาพทั่วไปของชาวอีสานว่า ดอกจิก ดอกจาน บานราวต้นเดือนสาม พุทธศาสนิกชนจะเก็บดอกไม้เหล่านี้ มาร้อยเป็นมาลัยเพื่อตกแต่งศาลาการเปรียญสำหรับบุญมหาชาตินี้เอง และในงานนี้ก็จะมีเทศน์มหาชาติ ซึ่งถือว่าเป็นงานอันศักดิ์สิทธิ์ผู้ใดฟังเทศน์มหาชาติจบภายในวันเดียว และบำเพ็ญคุณงามความดี จะได้อานิสงส์ ไปเกิดในภพพระอริยมตไตรย ซึ่งเป็นดินแดนแห่งความสุขตามพุทธคติ การจัดงานประเพณีบุญผะเหวด ในรอบหนึ่งปีจะจัดเพียงครั้งเดียว คือ ระหว่างเดือนสามเดือนสี่ ไปจนถึงกลางเดือนห้า โดยจะมีวันรวม ตามภาษาอีสาน เรียกว่า ฐูปเทียน วันโฮมบุญ พุทธศาสนิกชนมาช่วยกันจัดตกแต่งศาลา หรือสถานที่ที่จะทำบุญ จัดเตรียมเครื่องสักการะ ดอกไม้ ฐูปเทียน ข้าวตอกอย่างละพันก้อน มีการตั้งธงใหญ่ ไว้แปดทิศ และมีศาลเล็กๆ เป็นที่เก็บข้าวพันก้อนและเครื่องควาหวานสำหรับผี เปรต และมารรอบ ๆ ศาลาการเปรียญจะแขวนผ้าผะเหวด เป็นเรื่องราวของพระเวสสันดร ตั้งแต่กัณฑ์ที่หนึ่งทศพร ถึงกัณฑ์สุดท้ายกัณฑ์นคร^๗ ส่วนการเทศน์ทำนองมหาชาติกัณฑ์มหาราช เป็นกัณฑ์ที่ได้รับความนิยมมากที่สุดโน้มน้ามนานเพราะมีเนื้อหาสาระที่เน้นความเสียสละ กระทบความรู้สึกของผู้ฟัง บทบาทของชาลีกัณฑ์ที่ปรากฏในการถูกพ่อพระเวสสันดรยกลูกชालีกับลูกกัณฑ์หาถวายเป็นทานให้กับชูชกพราหมณ์ไป ต้องทนทุกข์ลำบากถูกมัดมือเอาไม้เรียวแส้เขี่ยนตีอย่างกับคนตีวัวตีควาย ความอดทน ความยากลำบาก รู้กาลเทศะและมีจิตอันเป็นกุศล เรื่องราวในการที่เจ้าชालี ได้ถวายความตกทุกข์ได้เป็นข้าทาสมของพราหมณ์ ให้ปู่พระญาสัตยชัยได้รับทราบแล้ว ปู่พระญาสัตยชัยก็ไถ่เอาหลานทั้งสอง ชาลีกับ

^๖ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์, มหาชาติภาคพยัพสำนวนเอกกัณฑ์มหาราชสร้อยสังกร, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์ธรรมาทอการพิมพ์, ๒๕๑๖), หน้า ๑๑๙ -๑๒๐.

^๗ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม, ฮีตสิบสองครองสิบสี่: บุญผะเหวด, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://mahasarakham.m-culture.go.th/th/db_24_mahasarakham_34/82468/ [๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔].

กัณฑ์ให้เป็นไทยให้พ้นจากการเป็นข้าทาสรับใช้ ให้พ้นจากการเป็นทาสของพราหมณ์ชุก เจ้าชาลิกัณฑ์พรรณนาความทุกข์ยากลำบากของพระเวสสันดร พระนางมัทรี ชาลี กัณฑ์ ที่อยู่ป่าเขาวงกตบำเพ็ญบารมีธรรม^{๑๕}

พระเวสสันดรชาดกฉบับภาษาล้านนาทั้งในจังหวัดน่าน และจังหวัดในดินแดนล้านนามีอยู่หลายฉบับแต่คัมภีร์กัณฑ์มหาราชวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียร เป็นฉบับที่น่าสนใจ กล่าวคือ คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคล เป็นคัมภีร์ไบเบิลล้านนาของวัดมงคล ตำบลในเวียง เขต ๓ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีอายุได้ ๑๐๒ ปี ยังไม่มีผู้ปริวรรต และแปลเป็นภาษาไทยกลาง และเปรียบเทียบ คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมณเฑียร เป็นคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชของวัดมณเฑียร ตำบลในเวียง เขต ๒ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน มีอายุได้ ๑๘๖ ปี ยังไม่มีใครปริวรรต และแปลเป็นภาษาไทยกลาง และเปรียบเทียบ ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ คัมภีร์ไบเบิลฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียร ได้เก็บไว้ในตู้ธรรมพิพิธภัณฑสถาน โดยไม่ได้มีการศึกษาค้นคว้านำมาเทศน์ นำมาอ่าน ให้เข้าใจและเผยแพร่ความรู้ในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเกิดทำวิจัยเรื่อง “คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน: การปริวรรต การแปล และการเปรียบเทียบ” โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ ปริวรรตและแปล พร้อมทั้งเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียร

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน
๒. เพื่อปริวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน
๓. เพื่อเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาราชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคำภีร์ (Canonical Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

๑. ศึกษาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคัมภีร์ไบเบิล
๒. ศึกษาความเป็นมาและบริบทวัดมงคลและวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน

^{๑๕} อธิพิล กันตวิวงศ์, “เรื่องทำนองเทศน์มหาชาติ กัณฑ์มหาราช ในประเพณีตั้งธัมม์หลวง”, วารสารวิจัยศิลป, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๐ มีนาคม ๒๕๕๑): ๘๙.

๓. ศึกษาประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลและฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน
๔. ศึกษาโครงสร้างของคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลและฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน
๕. ศึกษาเนื้อหาบทกัณฑ์มหาธาตที่ปรากฏในพระไตรปิฎกและอรรถกถา
๖. ปรีวรรตคัมภีร์ไบเบิลทั้งสองฉบับโดยการปรีวรรตจากต้นฉบับ
๗. แปลคัมภีร์ไบเบิลทั้งสองฉบับเป็นภาษาไทยกลาง
๘. เปรียบเทียบทั้งสองฉบับโดยเปรียบเทียบประเด็น ๔ ด้าน
๙. สรุปผลการวิจัยและเสนอแนะเพื่อการท้าววิจัยในครั้งต่อไป

ผลการวิจัย

๑. ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลจังหวัดน่าน
ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑล เป็นคัมภีร์ไบเบิล ของวัดมณฑล ตำบลในเวียง เขต ๓ อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร จารเมื่อ จ.ศ. ๑๒๘๓ ตรงกับ พ.ศ. ๒๔๖๔ มีอายุได้ ๑๐๒ ปี หน้าลาน ๕ กว้าง ๕ เซนติเมตร ยาว ๕๔ เซนติเมตร หนา ๑.๕ เซนติเมตร มี ๑๙ ใบ ๓๘ หน้าลาน
๒. ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน
ผลการศึกษาพบว่า คัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลเจียร เป็นคัมภีร์ไบเบิลที่จารลงบนใบลานใหม่ ณ วัดมณฑลเจียร จังหวัดน่าน ผู้จารชื่อพระชัย (ตุ้ย) จารเมื่อ จ.ศ.๑๑๙๙ ตรงกับ พ.ศ. ๒๓๘๐ มีอายุได้ ๑๘๖ ปี หน้าลาน ๔ กว้าง ๔.๕ เซนติเมตร ยาว ๕๑ เซนติเมตร หนา ๔๐ หน้าลาน
๓. การปรีวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลและฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน สรุปได้ดังนี้
 - ๑) ปรีวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ปรีวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลจังหวัดน่าน จากต้นฉบับใบลานจำนวน ๓๘ หน้า ปรีวรรตและแปลได้ ๓๕ หน้า
 - ๒) ปรีวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้ปรีวรรตและแปลคัมภีร์ไบเบิลล้านนากัณฑ์มหาธาตฉบับวัดมณฑลเจียรจังหวัดน่าน จากต้นฉบับใบลานจำนวน ๓๘ หน้า ปรีวรรตและแปลได้ ๓๓ หน้า

เนื้อหาในคัมภีร์ใบลานได้บรรยายถึงเรื่องราว พระเวสสันดร พระนางมัทรี พระชาติ พระนางกัณหา ได้ไปอยู่ป่าหิมพานต์เขาวงกต ในอาศรมบถอันวิสุกัมมะเทวบุตร หากได้เนรมิตแปลงศาลาให้ อยู่ด้วยความ สวัสดิ์มีความสุข และบำเพ็ญเพียรภาวนา ในกัณฑ์มหाराชนี้ ว่าด้วยเรื่องพราหมณ์ชุกได้นำเอาสองกุมาร ชาติกัณหา เพื่อที่จะเอาไปเป็นคนรับใช้ภรรยาของพราหมณ์ชุก ในเมืองกะลิงครรัฐ เมื่อเดินทางไปด้วย หนทางอันยาวไกล พระอาทิตย์ก็ตกต่ำค่ำลลับค้อยไป พราหมณ์ชุกก็ผูกมัดเอาเจ้าชาลีนางกัณหาไว้ได้ต้นไม้ ส่วนตัวของพราหมณ์ก็ขึ้นไปนอนบนกิ่งค่าไม้ กลัวสัตว์ร้ายจะมาทำร้ายตัวเอง ในเวลาต่อจากนั้นก็ มี เทพบุตรองค์หนึ่งก็ได้แปลงร่างเนรมิตให้ตัวเองเหมือนกับพระเวสสันดร เข้ามาแก้มัดและนวดตัวนวดเท้า ให้เจ้าชาลี อาบน้ำสร้งน้ำแล้วให้เสวยภัตตาหารอันเป็นทิพย์ ยังมีเทวดาอีกองค์หนึ่งก็เข้ามาแปลงร่างเนรมิต ให้เหมือนนางมัทรี แล้วแก้เชือกให้นางกัณหาแล้วก็นวดตัวนวดเท้าอาบน้ำสร้งน้ำให้แล้วให้เสวยภัตตาหาร อันเป็นทิพย์

๔. เปรียบเทียบคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคลและฉบับวัดมณเฑียรจังหวัดน่าน ผู้วิจัยเปรียบเทียบในประเด็น ๔ ด้าน คือ

๑) ด้านรูปลักษณ์และการนำไปใช้ กัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคลจังหวัดน่าน จารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร มีอายุ ๑๐๒ ปี ลายมือตัวอักษรอักขระ จะสวยงามอ่านง่ายเข้าใจง่าย กัณฑ์มหाराช ฉบับวัดมณเฑียร จังหวัดน่าน จารเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ จารโดยพระชัย (ตุ้ย) มีอายุ ๑๘๖ ปี โดยได้นำมาจาร ลงบนใบลาน ตัวหนังสืออักขระอักขระ พออ่านได้ ตามยุคสมัยของผู้จาร ทั้งสองฉบับถูกเก็บไว้ในตู้ธรรม ไม่ค่อยได้นำมาใช้ในการเทศน์

๒) ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก ทั้งสองฉบับมีบทอุเทศไม่เหมือนกัน คือ คัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมงคล จังหวัดน่าน จะขึ้นต้นด้วยคาถาบาลีก่อนว่า โปธิสโตโต จ มหที จ สโมทมานา สกทหุติเย อสมเวสังสุ ชุโขปี กุมาเร คเหตวา สมนุสิ โยชนมคค์ ปฏิชชิตเวตดา กุมารานํ อารกขิ กรีสสุ ลำดับธรรมเทศนามา ตามด้วยเนื้อเรื่อง ส่วนคัมภีร์ใบลานล้านนากัณฑ์มหाराชฉบับวัดมณเฑียร จังหวัดน่าน จะขึ้นต้น นโมตสส ภควโต อารหโต สมมา สมพุททสส กล่าววนอบน้อมพระพุทเจ้า ตามด้วย เนื้อเรื่อง

๓) ด้านหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์คล้ายกัน คือ หลักฆราวาสธรรม ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ และหลักกตัญญูกตเวที

๔) ด้านรสวรรณคดีในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีรสวรรณคดี ๔ รส คือ

๑) เสาวรจนี (บทชมโฉม) ดังเนื้อหาว่า พระเจ้ากรุงสัญชัย ท้าวภักพรณนายกยอยังกุมาร ทั้งสองพี่น้องก็กล่าวคาถาว่า กเสตมุกข์ มาตาติเหมมี บุตตาด มคคินานิกข วชาญรู บสส อุปาคุมุกข์ มหสิตี อามจฉา ตูราอามาตย์ทั้งหลาย อันว่าคะเบ็ดหน้าอันรุ่งเรืองไรใสงามเหมือนตั้งคำอันหลอมหล่อ

ด้วยกองไฟนั้น เป็นหน้าแห่งกุนนน้อยน้อยชายไฉนนั้นชา คะเบ็ดหน้าอันรุ่งโร้สไปเส้าเป็นดังต่อมคำ
อันออกมาแต่ปากเข้าเรื่องเรือดเร้าด้วยกองไฟนั้น จักว่าเป็นหน้าแห่งกุมารีสาวศรีหญิงไฉนนั้นชา

๒) พิโรธวาทัง (บทตัดพ้อ) ดั่งเนื้อหาว่า ที่นั่นท้าวบรมมสฺยชัยจักถามพราหมณ์ ผู้เที่ยวเทศ
ไคร้รู้เหตุ อันได้สองหลานตนมา จึงกล่าวคาถาว่า กุตฺโตนฺตฺวํภารทวาช อิมเอนสิทารกา อชฺชรธฺมณฺโปกโต
คจฺฉสิ พรหมณฺน ตูราพราหมณฺผู้เกิดมาในภารทวาชโกฏฺฐิ ส่วนวํราชกฺุมารทังสองนี้ทํานได้แต่ที่ใดมา
เมืองเราไกลบไซไกลพราหมณฺนแขกได้มาถึงเทิงที่นี้แล้ว พอยจักนำเอาหลานแก้วกูไปไนที่ใดเล่านี้ชา

๓) สัลลาปิงคพิไสย (บทโศก) ดั่งเนื้อหาว่า เจ้าชาลีกุมาร จึงจักขานคำพระยาตนปู้ว่า ทุกฺขส
หทยํ อาสิอาโร อุนฺหํปิ อสสรสิ โรหิณิ เหวตตามกฺุชฺ อสุณฺนิตฺติติ ข้าแต่ปู้พระยาเจ้า อันว่าหทยํใจพ่อพระยา
เชื่อข้า ยามเมื่อจักหื้อข้าเป็นทานวันนั้นก็เป็นทุกฺขหนักหนา จักหายใจออกทางดั่งบได้ เป็นอันร้อน
ข้าเชือกไปมา อันว่าพระราชนตรตาท้าวทังกู ก็ดูแดงเป็นดั่งดาวไฟ น้ำตาไหลบไซน้อย ปางเมื่อหื้อเชื่อข้า
หลานกำฟ้าเป็นทานมานี้แล

๔) นารีปราโมทย์ (บทเกี้ยว โอโหลม) ดั่งเนื้อหาว่า กูปุจักไถ่เอาเจ้าทั้งสองด้วยข้าวของ
บัดนี้แล เจ้าทั้งสองกำฟ้าปู้ไว้หื้อเป็นข้าแก่ท่านชินพราหมณฺนแล กิงมฉิยํ เทวามีแท้บัดนี้เชื่อสองหลาน
หลอนหากเป็นค่านักน้อยว่าปูจักฟังยามพ่อเชื่อเจ้าแลจักหื้อทานวันนั้น ยังกตค่าสั่งไว้ว่าปุนไฉนนั้นชา
เจ้าอย่าได้ขามใจปู้ กล่าวแจ้งอันมีข้าวของเรามีปู้จักให้แก่ท่านพราหมณฺนชาแล

ข้อเสนอแนะ

๑. องค์กรรัฐหน่วยงานของภาครัฐและเอกชน ควรจะต้องส่งเสริมให้มีการเรียนการศึกษาคัมภีร์
ไบลานล้านน่านาน โดยศึกษาในหลากหลายในแง่มุม เช่น พระพุทธศาสนา อักษรศาสตร์ ประวัติศาสตร์
 เป็นต้น

๒. ควรนำหลักธรรมคำสอนในพระเวสสันดรชาดกกัณฑ์มหาราชไปใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น
หลักธรรมที่ใช้สำหรับครองเรือน หลักความกตัญญูกตเวทิจึงส่งเสริมการเป็นอยู่ที่ดีงามของครอบครัว
ผ่านการเรียนการสอนและสื่อในหลากหลายช่องทาง

๓. สำหรับการวิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์ไบลานล้านนาเรื่องกัณฑ์มหาราช ผู้วิจัยเห็นว่าควรศึกษา
เปรียบเทียบบทบาทของเจ้าชาลีนางกัณฑ์ และพระเจ้ากรุงสญชัย พราหมณฺนเฒ่าชุก และพระเวสสันดร
นางมัทรี ที่ปรากฏในคัมภีร์ไบลานล้านนาระดับต่าง ๆ ตลอดทั้ง ๑๓ กัณฑ์ เพื่อให้เห็นบทบาทและตัวตน
ของแต่ละท่านมากขึ้น

บทสรุป

คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาธาตุนคร ไม่ปรากฏชื่อผู้จาร จารเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๔ มีอายุ ๑๐๒ ปี มี ๑๙ ใบลาน ๓๘ หน้าลาน คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์วัดมณเฑียร ผู้จารชื่อพระชัย (ตุ้ย) จารเมื่อ พ.ศ. ๒๓๘๐ มีอายุ ๑๘๖ ปี มี ๑๙ ใบลาน ๔๐ หน้าลาน คัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาธาตุนคร มีต้นฉบับใบลานจำนวน ๓๘ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๓๕ หน้า คัมภีร์ไบเบิลล้านนาของวัดมณเฑียร มีต้นฉบับใบลานจำนวน ๔๐ หน้า ปริวรรตและแปลได้ ๓๘ หน้า ผลการเปรียบเทียบคัมภีร์ไบเบิลล้านนาภคัมภีร์มหาธาตุนครและฉบับวัดมณเฑียร ในประเด็น ๔ ด้าน คือ

๑) ด้านรูปลักษณ์และการนำไปใช้ ฉบับวัดมณเฑียร มีตัวอักษรสวยงาม อ่านง่ายเข้าใจง่าย ฉบับวัดมณเฑียร มีตัวอักษรไม่ค่อยสวยงาม

๒) ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก ทั้งสองฉบับมีบทอุเทศไม่เหมือนกัน คือ ฉบับวัดมณเฑียร ขึ้นต้นด้วยคำว่า โปธิสตุโต จ มหฺที จ สโมทมานา ตามด้วยเนื้อเรื่อง ส่วนฉบับวัดมณเฑียร ขึ้นต้นด้วยคำว่า นโมตสส ภควโต อารหโต ตามด้วยเนื้อเรื่อง

๓) ด้านหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีหลักธรรมที่แทรกอยู่ในคัมภีร์คล้ายกัน คือ หลักขราวาสธรรม ๔ หลักสังคหวัตถุ ๔ หลักพรหมวิหาร ๔ และหลักกตัญญูทเวที

๔) ด้านวรรณคดีในคัมภีร์ทั้งสองฉบับ มีวรรณคดี ๔ รส คือ (๑) เสาวรจณี (บทชมโฉม) (๒) พิโรธาทัง (บทตัดพ้อ) (๓) สัลลาปังคพิสัย (บทโศก) (๔) นารีปราโมทย์ (บทเกี้ยว โอ้อวม) คัมภีร์ไบเบิลล้านนาทั้ง ๒ ฉบับนี้ ถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาของนักปราชญ์ล้านนาคณาจารย์ ควรอนุรักษ์และศึกษาเพื่อประโยชน์แก่อนุชนสืบไป

บรรณานุกรม

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี ๒๕๐๐**. กรุงเทพมหานคร:

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์. **มหาชาติภาคพยุพสำนวนเอกภคัมภีร์มหาธาตุนคร**. เชียงใหม่: โรงพิมพ์ธาราทองการพิมพ์, ๒๕๑๖.

สวัสดี อ่องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์, ๒๕๕๑.

สิงขะ วรรณสัย. **ปริทัศน์วรรณคดีล้านนาไทย**. เชียงใหม่: โครงการตำราคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๓.

สุรพล ดำริห์กุล. **ล้านนาสิ่งแวดล้อมสังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร: มรดกไทย, ๒๕๔๒.

อิทธิพล กันตวิวงศ์, “เรื่องทำนองเทศน์มหาชาติ กัณฑ์มหाराช ในประเพณีตั้งธัมม์หลวง”. **วารสาร
วิจิตรศิลป์**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (ตุลาคม ๒๕๕๐ มีนาคม ๒๕๕๑): ๘๙.

อุดม รุ่งเรืองศรี. **วรรณกรรมล้านนา**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ๒๕๔๖.

สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดมหาสารคาม. **อีตลีสองครองสิบลี: บุญพะเหวด**. [ออนไลน์], แหล่งที่มา:

https://mahasarakham.m-culture.go.th /th/db_24_mahasarakham_34/82468/

[๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔].